

Vammais- ja vanhusneuvostojen yhdistäminen ei ole hyvä ratkaisu

Kuntalain (410/2015) 27§ ja 28§ mukaan kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi, sekä taattava niille riittävät toimintaedellytykset. Kuopion kaupunki suunnittelee vammais- ja vanhusneuvostojen yhdistämistä. Me vammais- ja vanhusneuvostojen edustajina vastustamme tätä ehdotusta ja haluamme tuoda esiin syitä, miksi nykyinen erillinen malli palvelee paremmin molempien ryhmien tarpeita.

Esityksestä (vammais- ja vanhusneuvostojen kuulemistilaisuus 28.2.2025) puuttuu konkretia ja se herättää paljon kysymyksiä. Onko tehty laskelmia siitä, kuinka paljon neuvostojen toiminta maksaa nykyisellään ja kuinka paljon se maksaisi yhdistämisen jälkeen? Jos neuvostot pidettäisiin erillisinä, kuinka paljon taloudellisesti olisi tarpeen supistaa ja mitkä olisivat vaikutukset? Mitä neuvostojen toiminta käytännössä tarkoittaisi molemmilla malleilla, ja kuinka se käytännössä vaikuttaisi vammaisten ja vanhusen vaikuttamismahdollisuuksiin? Ollaanko tehty vammais- tai lapsivaikutusten arviointia?

Vammais- ja vanhusneuvostojen tehtävät ja käsiteltävät asiat ovat erilaisia, eikä neuvostojen yhdistäminen tuo lisäarvoa kummallekaan ryhmälle. Vanhusneuvosto keskittyy ikäihmisten palveluihin, asumiseen, hyvinvointiin ja toimintakyvyn tukemiseen. Vammaisneuvoston tehtävänä on huolehtia siitä, että vammaisten oikeudet ja palvelut toteutuvat yhdenvertaisesti YK:n vammaissopimuksen mukaisesti. Neuvostojen tehtävät eivät ole verrattavia, eikä niitä voida käsitellä tehokkaasti yhdistetyssä neuvostossa.

Yhdistäminen aiheuttaisi kokousten pitkittymistä maratonkokouksiksi, joka ei palvele kumpaakaan ryhmää. Neuvostojen kokousedustajat tarvitsevat selkeitä, lyhyitä ja hyvin jäsenneityjä kokouksia, joissa keskitytään kunkin ryhmän erityiskysymyksiin. Ylipitkät kokoukset eivät huomioi vammais- ja vanhusneuvostojen jäsenten erityistarpeita.

Tavoitteena on taloudelliset säästöt, mutta todellisuudessa uudistus saattaisi lisätä kustannuksia. Esimerkiksi vammaisneuvosto kokoontuu nykyisellään vain noin viisi kertaa vuodessa, pääosin etäkokouksina Teamsin kautta. Neuvostojen yhdistäminen johtaisi useampiin kokouksiin läsnäolomallilla. Tämä lisää huomattavasti matka- ja kokoustarjoilukustannuksia ja heikentää joidenkin ryhmien osallistumismahdollisuuksia.

Haasteena olisi yhdistetyn neuvoston rakenteen muodostaminen. Kysymys kuuluu, saataisiinko riittävän asiantuntevia ja sitoutuneita jäseniä, ja pystyisittäisiinkö ajamaan kummankin ryhmän etuja tasapuolisesti? Samalla herää huoli, miten jäsenet jakautuisivat hyvinvointialueen neuvostoihin ja kuinka eri tahojen asiantunteva edustus turvattaisiin.

Erityinen huoli on siitä, että vammaisten ja vanhusten oikeudet eivät toteutuisi riittävästi yhdistetyssä neuvostossa. Molemmilla ryhmillä on omat erityistarpeensa, ja ilman erillisiä neuvostoja on vaarana, että osa käsitellyistä asioista jää vaille riittävää huomiota ja vaikuttavuutta. Pahimmillaan tämä voi johtaa siihen, ettei kumpikaan ryhmä saa tarpeellista edunvalvontaa ja vaikuttamismahdollisuudet heikkenevät merkittävästi. Vammaisneuvostossa tulee olla edustus kaikista vammaisryhmistä, mikä ei toteutuisi ehdotetulla mallilla. Tämä voi johtaa siihen, että jonkin vammaisryhmän tarpeet ja haasteet jää kokonaan huomiotta päätöksenteossa. Vammaisneuvosto edustaa kaikkia ikäluokkia, mukaan lukien lapset, nuoret, lapsiperheet ja työikäiset. Tämä monimuotoisuus on tärkeää ja sen tulee näkyä päätöksenteossa.

On myös epäoikeudenmukaista, että nuorisovaltuustolla on mahdollisuus osallistua lautakuntien ja valtuuston kokouksiin, kun taas vammais- ja vanhusneuvostoilla tämä mahdollisuus puuttuu. Perusteluna nuorten osallistumiselle on se, että he ovat tulevaisuuden päättäjiä, mutta myös vammaisten ja vanhusten näkökulma olisi tärkeää saada näkyvämmäksi jo asioiden valmisteluvaiheessa. Vammaisten ja heidän perheidensä tarpeet jäävät liian usein varjoon ilman riittävää edustusta päätöksenteossa.

Neuvostojen jäsenenä meille on tullut sellainen olo, että päätöksiä tehdään ilman, että mielipiteitämme aidosti kuunnellaan ja otetaan huomioon. Neuvostoja tulee kuulla ajoissa jo valmisteluvaiheessa, eikä vasta päätöksenteon tapahtuessa. Neuvostojen jäsenten näkemykset ja kokemukset pitäisi nähdä arvokkaana asiantuntemuksena, eikä pelkkänä muodollisena kuulemisena. Ilman todellista vuoropuhelua yhdistämispäätös jää irralliseksi ja mahdollisesti haitalliseksi niille, joita sen pitäisi palvella.

Nykyinen neuvostojen erillinen malli toimii hyvin ja varmistaa sen, että sekä vanhusten että vammaisten asioita hoidetaan laadukkaasti ja kunkin ryhmän tarpeet huomioiden. Emme kannata muutosta, joka vaarantaisi tämän saavutetun hyödyn.

Kuopion vammais- ja vanhusneuvostojen puolesta

Virpi Sourunjärvi, Kuopion vammaisneuvosto vpj

Anja Korhonen, Kuopion vanhusneuvosto pj